

journal homepage:

<https://www.supportscience.uz/index.php/ojhpl>

ON SOME ASPECTS OF TECHNOLOGIES USED IN THE IMPLEMENTATION OF STATE YOUTH POLICY

Azim Kholmakhmatov

independent researcher

Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: state youth policy, theoretical models, object, subject, public authority, youth associations, social environment, modeling of youth policy, civil society institute, Youth Union of Uzbekistan, joint agreement, subsidiary organization, fund.

Received: 06.05.25

Accepted: 08.05.25

Published: 10.05.25

Abstract: This article provides a comparative analysis of object-subject relations in the implementation of state youth policy in Uzbekistan. A theoretical and methodological basis for researching policies in this area will also be developed to see the real situation in a particular country, general conclusions on it, as well as suggestions and recommendations for future development.

YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHDA QO‘LLANILADIGAN TEXNOLOGIYALARNING AYRIM JIHATLARI TO‘G‘RISIDA

Azim Xolmaxmatov

mustaqil izlanuvchi

Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti

Toshkent, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: yoshlarga oid davlat siyosati, nazariy modellar, obe‘kt, sub‘ekt, davlat hokimiyati organlari, yoshlar birlashmalari, ijtimoiy muhit, yoshlar siyosatini modellashtirish, fuqarolik jamiyati instituti, O‘zbekiston yoshlar ittifoqi, qo‘shma kelishuv, ko‘makchi tashkilot, jamg‘arma.

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirishning obe‘kt-sub‘ekt munosabatlari o‘zaro qiyosiy tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur yo‘nalishdagi siyosatni tadqiq etishning nazariy-metodologik asoslari muayyan mamlakatdagi real holatini ko‘rish, unga doir umumlashgan xulosalar, shuningdek, istiqbolli taraqqiyotiga taaluqli taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ТЕХНОЛОГИЙ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ

Азим Холмахматов

независимый исследователь

Национальный университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: государственная молодежная политика, теоретические модели, объект, субъект, органы государственной власти, молодежные объединения, социальная среда, моделирование молодежной политики, институт гражданского общества, Союз молодежи Узбекистана, совместное соглашение, дочерняя организация, фонд.

Аннотация: В данной статье приведен сравнительный анализ объектно-субъектных отношений при реализации государственной молодежной политики в Узбекистане. Также будет разработана теоретическая и методологическая основа исследования политики в этой области, чтобы увидеть реальную ситуацию в конкретной стране, обобщенные выводы по ней, а также предложения и рекомендации для будущего развития.

KIRISH

Bugungi kunda yoshlar muammolarini yoshlar siyosati nuqtayi nazaridan o'rganish keng qamrovli hisoblanadi. Zamonaviy O'zbekistondagi yoshlarga oid davlat siyosatining o'ziga xos jihatlarni ko'rib chiqishdan oldin mazkur mavzuga oid kategoriyalar apparatini aniqlab olish buning uchun esa "Yoshlar siyosati", "Yoshlar siyosatining modellari", "Yoshlar siyosatining tamoyillari" hamda "Yoshlar siyosatining ob'ekti va sub'ekti" kabi va boshqa tushunchalarni aniq ta'riflab olish shuningdek, yoshlarga oid davlat siyosatini o'rganishda qo'llaniladigan siyosiy fanlar metodlari tahliliga diqqat qaratish lozim.

Muayyan tamoyillar, yondashuvlar, metodlar tizimi sifatida har qanday fan metodologiyasi uning tadqiqot sohasining asosini tashkil etadi. Siyosiy fanlar metodologiyasi deganda mazkur yo'nalishda qo'llaniladigan metodlar, yondashuvlarning tarixi, ma'no-mazmuni, roli va ahamiyatini o'rganadigan alohida yo'nalish tushuniladi. Yoshlar siyosatini tadqiq etishning umumiy metodologiyasidan kelib chiqqan holda davlat siyosati, ijtimoiy siyosat, yoshlarga oid davlat siyosati singari siyosiy kategoriyalarga murojaat qilishga to'g'ri keladi. Zero, mazkur kategoriyalar tahlili yoshlarga oid davlat siyosati tushunchasining barcha elementlarini aniq ko'rish imkonini beradi[1].

Yoshlarga oid davlat siyosatini tadqiq etishning nazariy-metodologik asoslari muayyan mamlakatdagi mazkur siyosatning real holatini ko'rish, unga doir umumlashgan xulosalar, shuningdek, istiqbolli taraqqiyotiga taaluqli taklif va tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi. XX asrning boshlarida yoshlarning siyosiy jarayonlardagi ishtiroki o'sib borishi bilan ularning siyosiy xulq-atvori va siyosiy madaniyatini empirik tadqiqot metodlari asosida o'rganishga

bo'lgan ob'ektiv zarurat ortib bordi. Mazkur tadqiqot uslubi statistikadan foydalanish, hujjat tahlili, anketa so'rovnomasi, laboratoriya eksperimenti, ish o'yini, kuzatish va boshqa metodlarni o'z ichiga qamrab oladi. Masalan, kontent tahlil usuli yoshlarning siyosiy faollik darajasini aniqlash imkonini bersa, statistik metoddan yoshlarning ijtimoiy-siyosiy tizimdagi holatlarini qiyosiy o'rganish maqsadida qo'llaniladi.

MAVZU BO'YICHA ADABIYOTLAR SHARHI

Mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilayotgan yoshlarga oid davlat siyosati bilan bog'liq masalalar hamda yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirishda qo'llaniladigan texnologiyalarning ayrim jihatlari tahliliga bag'ishlangan doktorlik dissertatsiyasi doirasidagi tadqiqotlar qatoriga Q.Quranboev [2], S.Jo'raev [3], D.Bo'ronova [4], F.Ravshanov [5], M.Yuldashev [6], Z.Qodirova [7], E.Bobomurodov [8], G.Tulenova [9] kabi taniqli olimlarning monografiya, risola va maqolalarida mazkur masala chuqur tahlil etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot olib borish davomida ob'ektivlik, tarixiylik, qiyosiy-tarixiy, tuzilmaviy, tuzilmaviy-funksional, tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, hujjatlarni o'rganish, ma'lumotni qayta ishlash guruhlash kabi metodlardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yoshlarga oid davlat siyosatini o'rganishda bunday xilma-xil metod va yondashuvlarning qo'llanilishi yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish jarayonida ro'yobga chiqadigan hodisalarni bir yoqlama, bir o'lchovga ko'ra, bir chiziqli tahlil etish imkoni yo'qligini anglatadi. Yoshlarga oid davlat siyosatini tadqiq etishda izlanishlar amaliy va maqsadli natijalarga olib kelishi uchun ularni turli metodlar asosida ko'p yoqlama tadqiq etish zarur. Ayni ko'p yoqlama kompleks tahlil metodologiyasi eng avvalo yoshlarga oid davlat siyosati uning ob'ekti-sub'ektini aniq belgilab olish, shuningdek, Yoshlarga oid davlat siyosatining nazariy modellarini yaratish, paradigma va tamoyillarini shakllantirish imkonini beradi.

Yoshlarga oid davlat siyosatining nazariy modellarini yaratish, paradigma va tamoyillarini shakllantirishdan avval mazkur tushunchaning mohiyati nimadan iborat ekanligini anglab olish muhim.

Yoshlar siyosati tushunchasi davlat siyosatining rasmiy faoliyat turlaridan biriga aylangan vaqtdan boshlab, mazkur tushuncha ijtimoiy gumanitar fanlarda institutsionallasha boshladi. O'tgan asrning 90 yillar boshlaridan boshlab mazkur tushunchaning bugungi kungacha o'z ahamiyatini yo'qotmagan keng, tor va muassasaviy ma'nodagi talqinlari muhokama qilinib kelinmoqda[10].

Zamonaviy yoshlar siyosati ta’rifi bevosita tug‘ilgandan to 30 yoshgacha bo‘lgan yosh avlod muammolarini hal qilishga qaratilgan keng ko‘lamli chora-tadbirlar yig‘indisini nazarda tutadi[11].

Yoshlar siyosatiga yoshlar bandligini ta’minlash, ularda tadbirkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish, ta’lim va sportga oid davlat siyosati sifatida qaraladi.

1991 yil 20 noyabr kuni “O‘zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatining asoslari to‘g‘risida”gi Qonuni qabul qilinishi bilan Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risidagi tushuncha mamlakatning qonunchilik tizimiga rasman kiritildi. Mazkur qonun bilan yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshiruvchi davlat va nodavlat tashkilotlari tuzilmalarining vazifalari belgilab berildi. Shuningdek, yoshlar siyosatiga oid davlat dasturlari va me’yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilina boshlandi. Sobiq sovet ittifoqi davrida yoshlar siyosati asosan mafkuraviy xarakter kasb etib, u davlat siyosatining alohida yo‘nalishi sifatida ajratib ko‘rsatilmas edi. Shuningdek, yoshlar siyosati tushunchasi ham alohida atama sifatida qo‘llanilmas edi.

Yoshlar siyosatining umumjahon miqyosidagi talqini BMTning bu boradagi rasmiy hujjatlarida ham aks etgan. Ushbu hujjatlarda yoshlar siyosati tushunchasi birmuncha keng ta’riflangan: xususan, “yoshlarni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan davlat faoliyatining ajralmas qismi bu yoshlar siyosati hisoblanadi” [12]. Yoshlar siyosati nafaqat davlat tashkilotlari balki, o‘zining umumiy faoliyati doirasida yoshlar masalalariga ham diqqat qaratuvchi partiyalar, ijtimoiy harakatlar, fuqarolik jamiyati institutlari va boshqa ijtimoiy institutlarni ham qamrab oladi.

Shuningdek, 2016 yilning 14 sentyabrida qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonunida “yoshlarga oid davlat siyosati-davlat tomonidan amalga oshiriladigan hamda yoshlarni ijtimoiy jihatdan shakllantirish va ularning intellektual, ijodiy va boshqa yo‘nalishdagi salohiyatini kamol toptirish uchun shart-sharoitlar yaratilishini nazarda tutadigan ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy va huquqiy chora-tadbirlar tizimi” [13] deb ta’riflangan.

O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonunida belgilangan talablarga ko‘ra O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlarini quyidagilar tashkil etadi:

yoshlarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta’minlash;

yoshlarning hayoti va sog‘lig‘ini saqlash;

yoshlarning ma’naviy, intellektual, jismoniy va axloqiy jihatdan kamol topishiga ko‘maklashish;

yoshlar uchun ochiq va sifatli ta’limni ta’minlash;

yoshlarni ishga joylashtirish va ularning bandligi uchun shart-sharoitlar yaratish;

yoshlarni vatanparvarlik, fuqarolik tuyg'usi, bag'rikenglik, qonunlarga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida, zararli ta'sirlar va oqimlarga qarshi tura oladigan, hayotga bo'lgan qat'iy ishonch va qarashlarga ega qilib tarbiyalash;

yoshlarni axloqiy negizlarni buzishga olib keladigan xatti-harakatlardan, terrorizm va diniy ekstremizm, separatizm, fundamentalizm, zo'ravonlik va shafqatsizlik g'oyalaridan himoya qilish;

yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyati darajasini yuksaltirish;

iqtidorli va iste'dodli yoshlarni qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish;

yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish;

yoshlarda sog'lom turmush tarziga intilishni shakllantirish, shuningdek yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish va yoshlar sportini ommaviy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish;

yosh oilalarni ma'naviy va moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ular uchun munosib uy-joy va ijtimoiy-maishiy sharoitlarni yaratish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar tizimini amalga oshirish;

yoshlarning huquqlari va erkinliklarini ro'yobga chiqarish sohasida faoliyatni amalga oshiruvchi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish[14]. Bundan kelib chiqadiki, yoshlarga oid davlat siyosati davlat ijtimoiy siyosatining ajralmas qismi bo'lib, yoshlarga oid davlat siyosatining tamoyillari sifatida belgilangan jamiyatning ijtimoiy madaniy sohasiga oid jarayonlarning davlat tomonidan boshqarilishini ta'minlash uning asosiy vazifasi hisoblanadi.

Ayni o'rinda ijtimoiy tizimga yoki bu tizimning qismi sifatida yoshlarga to'g'ridan to'g'ri ta'sir ko'rsatadigan yoki bilvosita uning amal qilish sharoitida siyosat sub'ekti sifatida yoshlarni rivojlanishga undovchi boshqaruv jarayonidagi Yoshlar va yoshlarga oid davlat siyosati o'rtasidagi ob'ekt va sub'ekt munosabatlari aniqlanadi.

Ijtimoiy ehtiyojlari yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish doirasida qo'llaniladigan chora-tadbirlar va dasturlar orqali qondiriladigan turli yoshlar guruhlar va harakatlar, yoshlar tashkilotlari hamda alohida yosh insonlar yoshlar siyosatining ob'ekti hisoblanadi.

Bugungi kunda nafaqat birgina davlat hokimiyati organlari yoshlar birlashmalari, ularning assosiasiyalari, shuningdek, yoshlarning ta'lim olishi, tarbiyasi, munosib turmush kechirishi uchun muayyan sharoit yaratish bilan shug'ullanuvchi o'zini-o'zi boshqarish organlari, ish beruvchilar, jamoat birlashmalari, yuridik va jismoniy shaxslar hamda yoshlarning o'zlari ham yoshlarga oid davlat siyosatining sub'ekti hisoblanadi[15]. Odatda, davlat boshqaruvi tizimiga muvofiq, ta'lim va tarbiya institutlari yoshlar siyosatining sub'ektlari hisoblanadi.

Yoshlar siyosatini modellashtirish masalasi davlat ijtimoiy siyosatining sub'ekti sifatida qaraluvchi yoshlar va ularga oid nazariy va amaliy muammolar bilan bog'liq tarzda namoyon bo'ladi. Yoshlar siyosatining asosiy prinsiplarini mazkur siyosatning "sub'ektlik"i deb hisoblash

mumkin. Yoshlarning sub'ektlik xususiyati yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish jarayonida tashqaridan kiritilmagan balki, o'z o'zidan kasb etilgan xususiyat hisoblanadi. Mazkur xususiyat davlat va jamiyatning harakati jarayonida yuzaga keladi. Yoshlar subektlashuvi jarayoni esa integral xarakter kasb etadi. Bu jarayon yoshlarning faoliyat turini tanlashi, o'zining tashabbuskorligini tushunishi hamda maqsadlar va ularga erishish vositalarini ishlab chiqish kabilarni o'z ichiga qamrab oladi. Yoshlarning subektligi, ijtimoiy faollik, o'z o'zini nazorat qilish va boshqarish va mavqeini belgilash bilan tavsiflanuvchi yaxlit ijtimoiy jarayonlarning omili hisoblanadi[16]. Shu ma'noda, muayyan guruh yoki submadaniy birlikning yo'nalganligi sifatida qaraluvchi yoshlar guruhlarining ijtimoiy faolligini, yoshlarning o'z holatini o'zgartirish jarayonida amal qiluvchi ijtimoiy-madaniy sharoitlarga muvofiq shakllangan qiziqish va ehtiyojlar hamda buning uchun zarur bo'lgan ijtimoiy sifatlar o'laroq ta'riflash mumkin.

O'zini-o'zi boshqarish tushunchasi yoshlar siyosatining subektlik xususiyatini tushunishda muhim bo'lib, u o'zida jamiyat oldida turgan muammolarni hal qilishdagi ishtirokini va davlat hamda ijtimoiy guruhlar manfaatlarining o'zaro samarador mutanosibligini nazarda tutadi[17].

Sub'ektlik yoshlarning muhim faoliyat turlari bilan shug'ullanish uchun zaruriy shart-sharoit yaratish yoki, sub'ektlik xususiyatining yuzaga chiqishi uchun xizmat qiladigan texnologiyalarni ishlab chiqish bilan bog'liq ravishda shakllanadi. Aynan mazkur texnologiyalar yoshlarga oid davlat siyosati doirasida qo'llaniladigan muayyan ijtimoiy loyiha va dasturlar samaradorligining oshishiga xizmat qiladi.\

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda bugungi kunda "yoshlar ijtimoiy taraqqiyotida vorisiylik va o'zgaruvchanlik xususiyatlarining uyg'unligiga alohida e'tibor qaratiladi. Ijtimoiy muhit va yangi avlod o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayonlarini boshqarishda yoshlarning o'zini-o'zi rivojlantirish tendensiyasiga tayanish talab qilinadi" [18]. bunday murakkab vaziyatda jamiyat va davlat oldida yoshlarga ta'sir o'tkazishning sifatli yo'llari va usullarini izlab topish va muvoffaqqiyatli qo'llash vazifasi qo'yiladi. Shu ma'noda yoshlar va yoshlarga oid davlat siyosati o'rtasidagi sub'ekt va ob'ekt munosabatining mazmuni bugungi kundagi yoshlar muhiti tubdan o'zgarishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarga oid davlat siyosati turli ijtimoiy-gumanitar fanlar yo'nalishidagi tadqiqotlar uchun predmet vazifasini o'tay oladi. Uni tadqiq etishga oid metodologik yondashuvlarning xilma-xilligi ham yoshlarga oid davlat siyosatining sohalararo tadqiqot predmeti bo'la olishlik xususiyati bilan farqlanadi.

Yuqorida sanab o'tilgan tadqiqot metodlari hamda ular asosida kelib chiquvchi yoshlarga oid davlat siyosati modellari uni tadqiq etishning nazariy-metodologik asosi sifatida mazkur sohadagi ob'ekt sub'ekt munosabatlarining yaxlit tarzda ochib berishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Меркулов П. А. Методология изучения государственной молодежной политики — приглашение к дискуссии // Вестник Ассоциации ВУЗов туризма и сервиса. 2012. № 4(23). С. 79–82.
2. N.Jo'raev. Yangilanish konceptiyasi: yaratilishi, evolyuciyasi va amaliyoti. – T.: Ma'naviyat, 2002. – B. 43
3. Молодеж в организации Объединенных Наций / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [хттп://www.un.org/youth.html](http://www.un.org/youth.html).
4. O'zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'isida”gi qonunning 3 moddasi <http://lex.uz/docs/3026246>
5. O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatiga doir huquqiy-me'yoriy hujjatlar (I qism). – T: “O'zbekiston” NMIU, 2017.B – 34-45.
6. Jo'raev S. O'zbekiston davlatining yoshlarga doir siyosati: nazariya va amaliyot. Siyos.f.dok. ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan dissertasiya. -T.:1994.
7. Социальные технологии. Толковый словарь // — Москва-Белгород: Луч-Центр социальных технологий, 1995.-С 36.
8. Иваненко, СП. Молодеж и государство: инновационные подходы /СП. Иваненков, А.Ж. Кусжанова. -Оренбург: Ком. По делам молодежи Оренбург, обл., 2005. - С. 19
9. Кураков, В.Л. Социальная политика и формирование здорового образа жизни молодежи./ В.Л. Кураков. -Чебоксары: изд-во Чуваш, ун-та, 2004. - С. 12.